

Obiectivul general al SDL este *favorizarea competitivității economice în microregiunea Valea Izei-Moisei, obținerea unei dezvoltări echilibrate și diversificate a economiei locale, crearea de noi locuri de muncă, asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale, creșterea atractivității locului și îmbunătățirea calității vieții locuitorilor săi*. Pentru atingerea acestui obiectiv, SDL propune o serie de acțiuni de intervenție care vor contribui la valorificarea potențialului endogen și la creșterea competitivității, precum și la rezolvarea unor probleme sociale. Măsurile propuse vor încuraja inițiativele de cooperare, asociere și creare de rețele în scopul implementării unor proiecte de utilitate publică și/sau cu impact economic, social, cultural și natural. Vor fi sprijinite atât acțiunile de animare și transfer de informații și cunoștințe, cât și cele de investiții pentru dezvoltarea activităților tradiționale, a turismului, procesarea și comercializarea produselor locale, valorificarea energiilor regenerabile, a potențialului IT & C, dezvoltarea infrastructurii la scară mică și diversificarea serviciilor de utilitate publică (educaționale, sociale, culturale). Pentru atingerea cu success a obiectivelor previzionate, GAL Valea Izei-Moisei intenționează să se implice în proiecte de cooperare inter-teritoriale și trans-naționale pentru schimburi de experiență și bune practici. Temele principale care vor fi abordate în proiectele de cooperare, vor viza, turismul și promovarea produselor locale și tradiționale.

CAPITOLUL I: Prezentarea teritoriului și a populației acoperite - analiza diagnostic

1. Teritoriu și populație

Microregiunea Valea Izei-Moisei se găsește în sud-estul județului Maramureș, în zona transfrontalieră cu Ucraina, la aproximativ 95 de km de reședința de județ Baia Mare. În zona de nord acest teritoriu se învecinează cu Microregiunea Munții Maramureșului, în zona nord-vest cu Microregiunea Mara Gutâi, la vest cu Microregiunea Mara Natur, la sud cu județul Bistrița-Năsăud, iar la est cu localitățile Vișeu de Sus și Borșa.

Din punct de vedere geografic microregiunea Valea Izei-Moisei face parte din depresiunea Maramureșului, care prezintă următoarele caracteristici geografice: este depresiune intramontană tipică; are formă de golf alungit pe direcția NV-SE între Munții Maramureșului la NE și Munții Oaș-Gutâi-Țibleș-Rodna la SV și S. Relieful este de deal cu următoarele subunități: Dealurile Maramureșului, între Valea Vișeului și Valea Izei (600-1000 m); Piemonturile Maramureșului (Mara-Săpânța, Gutîi, Vărătec, Botiza, Săcel, Borșa-Moisei); Glacisul Vișeului (400-750 m); Valea Vișeului (succesiune de lărgiri și îngustări, terase); Valea Izei (bazinete depresionare, terase); Valea Tisei (luncă și terase sub 300 m altitudine) și prezintă două axe morfogeografice: Valea Vișeului și Valea Izei, despărțite de Dealurile Maramureșului. Climatul marcat de: mase de aer umed din V și NV, temperaturi medii anuale de 6-8 grade C, precipitații medii anuale de 800-1000 mm, vânturi dominante pe direcția V-E, NV-SE, N-S. Deține o rețea hidrografică bogată reprezentată de afluenții Vișeului, Izei și Tisei ca și colectori principali. Localitățile sunt repartizate astfel: Săcel, Săliștea de Sus, Dragomirești, leud, Șieu, Botiza, Rozavlea, Strâmtura, Poienile Izei pe Valea Izei; Moisei și Vișeu de Jos pe Valea Vișeului.

Grupul de Acțiune Locală Valea Izei-Moisei (GAL VI-M) acoperă un teritoriu ce dispune de un potențial de dezvoltare important, dar insuficient utilizat. Cu o suprafață totală de 737,03 km² [CI 3]¹ și o populație de 42864 de locuitori (INS, Recensământ 2011) [CI 1]², GAL VI-M acoperă un număr de 11 UAT, din care 9 comune (Strâmtura, Poienile Izei, Botiza, Rozavlea, Șieu, leud, Vișeu de Jos, Săcel, Moisei) și două orașe mici, cu populație sub 20.000 locuitori (Dragomirești și Săliștea de Sus). Populația GAL VI-M reprezintă 9,48% din întreaga populație a județului Maramureș. Ponderea populației urbane (orașele Dragomirești și Săliștea de Sus) în totalul populației GAL VI-M este de 18,91%, iar

¹ Indicator de context TERITORIU

² Indicator de context POPULAȚIE

3
ponderea suprafeței urbane este de 22,5% din suprafața teritoriului GAL VI-M. Densitatea populației la nivelul GAL VI-M este de 58,15 loc/km² [CI 4]³, inferioară față de densitatea la nivelul județului Maramureș (73,2 loc/km²). Populația nu este distribuită uniform în teritoriu, existând localități cu o densitate mai ridicată, precum Șieu, Vișeu de Jos, Moisei, Săliștea de Sus și Rozavlea, dar și localități cu o densitate mai redusă față de cea a microregiunii, precum Săcel, Strâmtura, Botiza și Dragomirești. Aceste disparități își pun amprenta asupra dezvoltării socio-economice și asupra calității vieții populației din teritoriu.

Analiza structurii populației microregiunii pe categorii de vârstă comparativ cu cea la nivelul județului Maramureș nu evidențiază diferențe semnificative [CI 2]⁴, (categoria 0-14 ani 14,72% la nivel de microregiune, față de 17% la nivel de județ, categoria 15-64 ani - 68,68% la nivel de microregiune față de 68,8% la nivel de județ, categoria 65 ani și peste 16,58% la nivel de microregiune, față de 15,1% la nivel de județ). Deși populația rurală cunoaște un declin demografic, fiind în continuă scădere și în curs de îmbătrânire, la nivelul GAL VI-M acest fenomen nu este atât de accentuat comparativ cu valorile la nivel național, însă faptul că ponderea mai ridicată a populației în vîrstă de 65 de ani și peste măsurată cu ponderea copiilor până în 15 ani, în comparație și cu datele de la nivel județean, pe termen lung poate oferi anumite dezavantaje microregiunii. Declinul demografic la nivelul microregiunii provine din menținerea natalității la valori scăzute, sub nivelul de înlocuire a generațiilor și din migrația persoanelor tinere și a celor apte de muncă în zonele urbane mai atractive și în străinătate.

Nivelul de educație a populației din microregiunea Valea Izei-Moisei este foarte scăzut, din totalul populației stabile de 10 ani și peste, 70,16% au nivel scăzut de educație (gimnazial, primar sau fără școală absolvită), iar analfabetismul este de 1,76%, pe când 25% au nivel mediu (postliceal, liceal, profesional sau tehnic de maistri) și 4,82% nivel superior.

Dacă la nivelul județului din total populație de 10 ani și peste, ponderile stau astfel: 50,1% au nivel scăzut de educație, 38,5% au nivel mediu, 11,4% nivel superior și 1% persoanele analfabete, putem spune că în comparație cu microregiunea noastră nivelul de educație pe întreg județul este mai ridicat.

În cazul microregiunii Valea Izei-Moisei, ponderea celor cu nivel scăzut de educație este la o diferență de 20% față de același indicator la nivel de județ.

Valori mult inferioare față de indicatorii la nivel județean se regăsec și la celelalte nivele de educație (mediu - 25% - GAL VI-M, față de 38,5% la nivel județean; studii superioare - 4,82% - GAL VI-M, față de 11,4% la nivel de județ).

În rețeaua școlară a teritoriului există un număr de 5 unități de învățământ secundar: un grup școlar la Rozavlea și 4 școli de arte și meserii la Dragomirești, Săliștea de Sus, Săcel și Botiza. Aceste unități de învățământ furnizează programe de educație preuniversitară pentru obținerea de calificări în domenii tehnologice. Oferta educațională în microregiune pentru calificări în domeniul agricol și veterinar este inexistentă, aspect ce contribuie la un nivel de instruire scăzut și inadecvat al fermierilor și managerilor de exploatații agricole.

Formarea profesională pe parcursul întregii vieți în microregiune se află în stadiu incipient de manifestare, participarea fiind extrem de redusă și limitată la programele de inițiere sau calificare în domenii atât agricole cât și nonagricole derulate în cadrul programării trecute 2007-2013.

Pe baza studiului de identificare a nevoilor din cadrul microregiunii VI-M elaborat în perioada de animare a teritoriului, s-a constatat că ocuparea și structura forței de muncă momentan este slab dezvoltată, numărul de companii care funcționează aici fiind foarte redus și nereușind să satisfacă necesarul de locuri de muncă. În astfel de condiții, forța de muncă rămasă în țară ocupă următoarele domenii: silvic, agricultură de subzistență, timid meșteșugul și agroturismul ca o metodă de completare a veniturilor.

³ Indicator de context DENSITATEA POPULAȚIEI

⁴ Indicator de context STRUCȚURA DE VÂRSTĂ

2. Situația generală a economiei GAL VI-M

Particularitățile activităților economice primare (agricole) din arealul studiat sunt determinate de caracteristicile naturale (relief, climă, resurse hidrice) și cele social-economice (forma de proprietate, mentalitatea și modul de organizare, nivelul de dotare tehnico-materială, caracteristicile pieței de desfacere a produselor agricole, gradul de procesare a produselor agricole primare, etc.). Din punct de vedere economic, agricultura nu are o pondere semnificativă în economia locală a microregiunii, este slab dezvoltată, fiind caracterizată de existența a numeroase gospodării neviabile din punct de vedere economic.

În general se practică agricultură în ferme de subzistență și semisubzistență și nu agricultură intensivă, în exploatații agricole. Agricultura din zonă se bazează pe exploatații individuale, de mici dimensiuni. Chiar dacă anumite ferme și-au îmbunătățit dotările cu mijloace de producție mai moderne, inclusiv finanțate din fonduri nerambursabile, există încă un număr mare de fermieri și gospodării individuale care lucrează cu mijloace rudimentare.

În structura pe categorii de folosință a terenurilor agricole cea mai mare pondere o dețin pădurile și alte terenuri forestiere (38,66%), iar păsunile și fânețele împreună cu terenurile arabile sunt 56,43% [CI 18]⁵. În microregiunea GAL VI-M sunt întrunite o serie de condiții favorabile dezvoltării sectorului zootehnic, care țin în primul rând de suprafețele însemnante de fânețe specifice zonelor de depresiune, remarcându-se existența unei baze furajere corespunzătoare cantitativ și diversificată. Este de remarcat faptul că în zonă nu există ferme zootehnice mari, cea mai mare parte a efectivelor de animale fiind concentrate în gospodăriile individuale și în ferme de dimensiuni mici. Creșterea animalelor este un domeniu cu tradiție, fapt confirmat de preponderența fermelor cu profil de creștere a animalelor și mixte. Efectivele de animale din ferme au un nivel mediu, în special ovinele. Situația efectivelor de animale în trimestrul IV 2015 conform ANSVSA Maramureș este prezentată mai jos:

Situată efectivelor de animale în trimestrul IV 2015

BOVINE	PORCINE	OVINE	CAPRE	PĂSĂRI	CABALINE
14.547	8.901	37.611	4.967	33.407	1.852

Pomicultura este o activitate tradițională în zonă. Principalele culturi de pomi fructiferi sunt cele de pruni, meri și păr. Fructele sunt utilizate în special pentru producerea de băuturi spirtoase (țuică), unul dintre produsele tradiționale specifice zonei. Majoritatea livezilor sunt exploatațate în sistem extensiv (clasic). Microregiunea VI-M, conform studiilor efectuate de către Ministerul Agriculturii pentru noul PNDR 2014-2020, deține potențial ridicat în special pentru: fructele de pădure (afin, zmeur și alun) cât și pentru coacăz, castan, nuc, vișin, păr, gutâi și măr. Acest potențial trebuie exploatat prin plantații noi și reînoirea celor vechi, precum și prin procesarea fructelor în sucuri, gemuri, dulcețuri, fructe uscate. Momentan există doar la Moisei un mic punct de procesare a merelor în suc de mere.

Datorită particularităților climatice și caracteristicilor legate de floră, apicultura beneficiază de condiții de favorabilitate ridicată, acesta fiind un alt punct forte al zonei, dar care nu este exploatat suficient.

Există numeroși factori naturali favorizați pentru dezvoltarea agriculturii ecologice extensive, având în vedere că îngrășăminte folosite, atât în trecut cât și în prezent, sunt preponderente gunoiul de grăjd și ceea ce rezultă în urma „stăulitului”. În zonele montane există suprafețe mari de pajiști naturale și fânețe, cu o mare diversitate floristică. Acestea pot fi utilizate pentru dezvoltarea de ferme ecologice de creștere a bovinelor, în special vaci de lapte, și ovinelor cu cheltuieli minime de transport și administrare și posibilități de obținere a fertilizaților de origine organică pentru pajiștile

⁵ Indicator de context SUPRAFAȚA AGRICOLĂ

5
Gheorghiu

naturale. Deși există premisele dezvoltării agriculturii ecologice, ca instrument important în conservarea naturii și de revitalizare a microregiunii, populația nu cunoaște suficient avantajele acestei forme de agricultură și nici condițiile concrete de practicare și de certificare a produselor, momentan nimici nu este certificat pentru agricultura ecologică, în teritoriul GAL VI-M.

Există un număr important de mici producători agricoli care doresc să-și aducă exploatația agricolă în zona profitabilității, prin procesarea propriilor produse, de multe ori sub marca unor produse tradiționale sau produse ecologice, dar sunt necesare eforturi intense pentru informare, dezvoltare de competențe și promovarea unor tehnologii de producție moderne și inovative.

Gradul de organizare a fermierilor în special privind participarea pe piață rămâne în continuare scăzut. În microregiune nu există nici un grup de producători recunoscut. Există câteva asociații profesionale ale crescătorilor de animale. Lipsa informațiilor privind avantajele asocierii și a încrederii în formele associative sunt principalele cauze ale acestei situații, chiar dacă în ultima perioadă se conturează o percepție favorabilă asocierii.

În microregiune un potențial încă nevalorificat la nivelul necesar este turismul. Un număr de șase localități membre GAL sunt incluse în lista zonelor rurale cu potențial turistic ridicat și încă două din ele sunt incluse în lista zonelor cu potențial turistic foarte ridicat. Infrastructura turistică și serviciile turistice suport și de agrement sunt insuficient dezvoltate, iar promovarea turistică este deficitară și realizată în mod neprofesionist. În sectorul hotelier au fost identificate aproximativ 59 de unități de cazare. Luând în considerare potențialul turistic al întregului județ și mai ales al comunelor existente în cadrul microregiunii noastre, capacitatea de cazare ar putea fi extinsă prin dezvoltarea de activități agroturistice în propriile locuințe, având în vedere că există un număr semnificativ de locuințe mari, construite după 1990 cu banii trimiși de populația din zonă care a migrat în alte state europene. Sunt necesare investiții în turism atât în infrastructură de cazare și agrement, cât și în promovare pentru consolidarea unui brand local.

Serviciile destinate firmelor, populației și celei sanitare și veterinare sunt slab dezvoltate. Există un deficit major de servicii de informare, formare profesională și consiliere a populației și un acces limitat al cetățenilor la informații despre agricultură și zootehnie, despre antreprenoriat, marketing, locuri de muncă.

3. Analiza de mediu

Mediul natural din GAL VI-M se caracterizează printr-o stare bună de conservare a resurselor naturale de sol și apă, prin varietatea peisajelor tradiționale și printr-o remarcabilă diversitate biologică. Practicarea unei agriculturi cu metode preponderent

tradiționale, nivelul extrem de scăzut al industriei prelucrătoare, coroborat cu existența unei suprafețe inseminate a fondului forestier precum și al păsunilor și fânețelor, precum și ponderea redusă a terenurilor neproductive și degradate sunt factori care contribuie la calitatea foarte bună a mediului înconjurător.

Biodiversitate și ecosisteme

Pe teritoriul GAL VI-M există 5 situri Natura 2000, care ocupă o suprafață totală de 47347 ha, reprezentând 64,25% din suprafața microregiunii. Ceea ce reprezintă o mare bogăție sau poate cea mai mare bogăție a zonei. Acestea se regăsesc pe intreg teritoriul, în cele 11 localități ale microregiunii (Botiza, Vișeu de Jos, Săcel, Moisei, Dragomirești, Săliștea de Sus, Rozavlea, Șieu, Strâmtura, Ieud, Poienile Izei): 4 situri de importanță comunitară (SCI): Valea Izei și Dealul Solovan (ROSCI0264), Munții Rodnei (ROSCI0125), Munții Maramureșului (ROSCI0124), Codrii Seculari de la Strâmbu-Băiț (ROSCI0285), și o arie de protecție specială avifaunistică (SPA), denumită Munții Rodnei (ROSPA0085).

4. Calitatea vieții și infrastructura de bază

Un alt aspect care are un impact negativ asupra dezvoltării economice și calității vieții este deficiența infrastructurii educaționale, sociale și culturale și a serviciilor de bază care să răspundă nevoilor populației. Condițiile de participare a copiilor la activități extrașcolare (sportive, culturale și recreative) lasă de dorit, o serie de unități din rețeaua educațională necesită modernizări și dotări, iar serviciile medicale trebuie extinse, fiind mai degrabă concentrate în mediul urban al județului. În comune lipsesc laboratoare medicale, laboratoare de tehnică dentară. De asemenea, în microregiune nu există nici un cabinet de radiologie. La unele unități medicale sunt necesare dotări adecvate și condiții mai bune pentru prestarea serviciilor.

Fenomenul de îmbătrânire a populației și numărul mare de copii ai căror părinți lucrează în străinătate, contribuie la creșterea riscului sărăciei și marginalizării. Serviciile sociale oferite de instituțiile publice și autoritățile locale acoperă într-o măsură redusă nevoile locale. În zonă nu există nici un centru multifuncțional de servicii sociale. În acest context se impune identificarea unor soluții pentru îmbunătățirea infrastructurii de bază și a calității serviciilor, prin cooperarea între actorii publici și privați din teritoriu. Infrastructura necesită investiții pentru extindere, modernizare, dotări corespunzătoare, reabilitare termică, pentru folosirea unor surse de energie alternative sau pentru schimbarea destinației unor clădiri care în prezent nu mai sunt utilizate și se degradează. În sfera serviciilor publice este nevoie și de dezvoltarea unor servicii sociale, culturale și educaționale pentru persoane cu nevoi speciale, provenite din familiile sărace și cele care au membri ai familiei plecați din țară (copii, bătrâni, persoane cu disabilități).

Microregiunea Valea Izei-Moisei deține un bogat patrimoniu cultural material și imaterial, prin care se păstrează identitatea și tradițiile microregiunii. În cadrul microregiunii mai există în localitățile Ieud și Poienile Izei două biserici de lemn, tipic maramureșene incluse în patrimoniul UNESCO. Comunele aparținătoare microregiunii au un mare potențial de cercetare arheologic, zona fiind aparte încă din antichitate și cu majore influențe în toată regiunea de Nord-Vest a țării și nu numai. Pe lângă potențialul arheologic, zona deține o mulțime de obiective de interes local (case și gospodării tradiționale, ateliere meșteșugărești, expoziții de etnografie și artă populară, ceramică specifică locului, etc.) care trebuie puse în valoare. Deși datinile, obiceiurile, tradițiile, meșteșugurile, muzica, dansurile și elementele de gastronomie tradițională se păstrează încă vîi în zona Valea Izei-Moisei, acestea riscă să se piardă. Sunt necesare demersuri pentru încurajarea transmiterii lor din generație în generație, pentru salvarea

patrimoniului cultural prin inventariere, repertoriere, includerea în baze de date integrate și organizarea de evenimente care să acopere o arie mai largă a teritoriului și perioadele din extrasezon.

Pentru a transforma microregiunea într-o destinație turistică atractivă, este necesar ca aceste resurse să fie susținute de o infrastructură turistică adecvată. Infrastructura de agrement este insuficient dezvoltată față de potențialul turistic al zonei. Există doar câteva trasee turistice slab marcate și întreținute, iar spațiile publice de agrement și recreere sunt foarte puține. O serie de obiective culturale necesită investiții de restaurare și conservare sau dotare, pentru a le menține valoarea culturală.

CAPITOLUL II: Componența parteneriatului

Asociația Grupul de Acțiune Locală Valea Izei Moisei este un parteneriat public-privat constituit în baza Ordonantei 26/2000, având în componența lui 49 de membri din care:

- 13 parteneri autorități publice locale, reprezentând 27%
- 29 parteneri din sectorul privat, reprezentând 58%
- 6 parteneri reprezentanți ai societății civile reprezentând 13%
- 1 persoana fizica reprezentând 2%.